

A Zeneművészeti Főiskola multja és jövője

Írta: HUBAY JENŐ

A Zeneművészeti Főiskola fejlődése Mihalovich Ödön vezetése alatt a szovjeturalomig

Mihalovich Ödönt a kormány 1887-ben nevezte ki a Zeneakadémia igazgatójává. Peregriny titkárt más hivatalba helyezték s ennek állását csakhamar Harrach József foglalta el. Harrach a belvárosi főreáliskola tanára volt. Emellett zenével is foglalkozott s jól gordonkázott. Mint esztétikus és zenekritikus is elismerést szerzett előkelő gondolkodásával. Harrach személyében váratlanul lelkes és értelmes segítőtársat nyertünk reformterveink megvalósítására. Ő tollal és szóval hirdette, hogy a Zeneakadémia csak úgy érhet el komoly sikereket, csak abban az esetben válhatja be a hozzáfűzött reményeket, ha magát teljesen függetleníti a magánzeneiskoláktól és az előkészítő osztályokat felállítja. Mihalovichnak sikerült a kormányt meggyőzni erről s az előkészítő osztályok megszervezése volt az első *döntő lépés*, mely lehetővé tette nemcsak a Zeneakadémia, hanem az egész magyar művészet rohamos fejlődését. Az előkészítő osztályok felállítása következtében az intézet tanári kara kibővült. Kinevezettek *Chován, Szendy, Bloch, Thomán, Kemény*. Sajnos, Harrach betegeskedni kezdett és fájdalmunkra a halál 1899-ben elragadta. Pótolhatatlannak látszott a veszteség. Mihalovich azonban csakhamar kiszemelte utódját *Moravcsik Géza* személyében. Szintén középiskolai tanár volt és rajongással szerette a zenét. Eleinte szerényen iparkodott a Zeneakadémia keretébe beleilleszkedni, de csakhamar tekintélyt szerzett magának klasszikus műveltségével és irodalmi ismereteivel. Szendy és Szabados »Mária« című operájának szövegét ő írta. Moravcsik is, úgy mint elődje, titkárrá való kinevezése után, már csak a Zeneakadémia nagy léteérékéért küzdött és működött.

Az előkészítő osztályok beváltak és gazdagon gyümölcsöztek. A növendékek száma folyton szaporodott, a Zeneakadémia tekintélye emelkedett, bár még csonka volt. A zenekarokban a magyar vonósok már kezdték kiszorítani a külföldieket, bár a külföldi idegen fúvósokra még szükségünk volt, mert képzett hazai fúvósok még nem léteztek. A fúvóhangszerek tanítása tehát mulhatatlanul szükségessé vált. Köztudomású, hogy a magyar ember szívesen hegedül, de a fúvóhangszerektől idegenkedik. A fúvóhangszerek bevezetése után valóban igen kevés jelentkező volt, olyannyira, hogy a Zeneakadémia díjtalanul tanította a jelentkezőket. Ez később megváltozott. Ma éppen a fúvótanfolyamok nagyon keresettek, mert a fiatalok tudják, hogy kevés fáradsággal 3-4 évi tanulás után biztos kenyérkeresethez juthatnak.

Még egy nagy hiánya volt a Zeneakadémiának. Nem volt olyan tanfolyama, melynek elvégzése után a növendékek a *művészi* vagy *tanári oklevelet* megszerezhették volna. A növendékeket végbizonyítvánnyal bocsátották el, holott a magánzeneiskolák oklevéllel látták el kilépő növendékeiket, aminek persze az volt a következménye, hogy az ország összes zeneiskolaiban nem a Zeneakadémiát végzett növendékek, de a legtöbb esetben többé-kevésbé hiányosan képzett egyének, sok esetben bevándorlott idegen zenészek, sőt kontárok is alkalmaztattak. E visszás és művészi-leg káros helyzetet sürgősen meg kellett változtatni. A közoktatásügyi miniszter rendelete alapján az 1891-92. tanévben a tanárképző tanfolyam a Zeneakadémiában megkezdte működését, melynek üdvös és messze kiható hatása azonnal jelentkezett. Ugyancsak miniszteri rendelet alapján csak olyan zenészek nyerhettek állást a zeneiskolákban, kik az állami tanári oklevelet megszerezték. A zeneiskolák korosabb tanárai is siettek az oklevelet megszerezni. A zeneakadémia humanusan járt el és az érdemesebb elemeket átészúztatta a vizsgán. A selejtes anyag azonban lemaradt és többé nem árthatott a zeneművészetnek. A *diletantizmus megtört*, az egész országban átalakultak a zeneiskolák a Zeneakadémia egységes tanterve szerint és az államilag képesített fiatal erők jutottak álláshoz és kenyérhez.

Mihalovich Ödönnek legnagyobb érdeme, hogy sikerült neki e fontos zenei reformhoz az

akkori közoktatásügyi miniszter hozzájárulását megnyerni. Ezen intézkedés következtében ma hazánkban a zenepedagógia biztos alapokra helyeztetett s a zenei tanintézetekben megszűnt a nem hivatásos zenészek kontárkodása s a szülők megnyugvással bízhatják gyermekeik zenei nevelését a magánzeneiskolákra is.

Még egy fontos esemény fűződik *Michalovich* nevéhez. A »Vakok intézete« a Király ucca és a mai Liszt Ferenc tér sarkán levő, az állam tulajdonát képező kétemeleles házban volt elhelyezve. Midőn új hajlékot kapott, a kormány elhatározta, hogy a modern igényeknek megfelelő új Zeneakadémiát e helyen fogja felépíttetni. Sokáig vajdított e kérdés. Szakértők küldettek külföldre az ottani nagy zeneiskolák tanulmányozása céljából s végre Korb és Giergl építészek megbíztattak a tervek elkészítésével. A tervek véleményezés végett a Zeneakadémia igazgatóságának megküldettek. Bizottság ült össze, melynek tagja voltam. Ebben előadtam, hogy elhibázottnak tartom a helyet és a terveket. A hely azért rossz, mert a főváros egyik legforgalmasabb és legzajosabb pontján fekszik, holott a zenének abszolút csendre van szüksége. A tervek sem megfelelőek, mert a nagyterem kicsi és a kisterem lármás, minthogy óriási ablakai az uccára nyílnak. Én a királyucai telek eladását és a Lipótvárosban egy nagyobb és olcsóbb telek vételét javasoltam. Alul maradtam. Sajnos, ma már mindenki tudja, hogy a forgalmas, zajos hely megválasztása és az épület meg nem felelő termeivel, óriási ablakaival, tantermeinek rendkívüli magasságával nem volt szerencsés.

1906-ban október havában megnyíltak az új pompás Zeneakadémia kapui három napra terjedő ünnepségekkel. *Berzeviczy* Albert, az akkori közoktatásügyi miniszter és gróf *Apponyi* Albert tartottak ünnepi beszédeket. Három nagyszabású hangversenyt rendezett az intézet. A műsorok az intézet elhalt és élő tanárainak műveiből voltak összeállítva. A közreműködők az intézet tanárai és hírnévre szert tett növendékei voltak. Felejthetetlen szép napok voltak ezek. A tanártestület, mely akkor 40 tanárból állott, boldog volt, hogy ily pazar berendezésű csillogó intézetben folytathatja működését. Mihalovich volt azonban a legboldogabb, ki most már teljes nyugalomban élvezhette fardalmának gyümölcseit.

Tényleg nyugalmas korszak következett a háború kitöréseig. De már az 1914-15-i tanév fölött fekete felhők kóvályogtak. A fiatalabb tanárok besoroztattak. Mingyárt a háború kitörésekor nagy veszteségek érték a zeneművészetet. Szerbiában estek el: *Bihar*, a gyönyörű hangú basszista, *Haják*, a kitűnő klarinettista és *Radó* Aladár, a nagyreményű zeneszerző. A korosabb tanárok közül mindtöbben behívtattak szolgálatra. A gonok nőttön nőttek; a tanítás tanárok hiányában megbénult és a fegyelem is lazult. Ez az állapot a hosszú háború alatt mind rosszabbra fordult és az elvesztett háború nyomában jártak a forradalom és a gyászos emlékü nemzeti tanács. Mihalovich már hajlottkorú ember volt és tehetetlenül és tanácstalanul szemlélte az eseményeket. A Zeneakadémiában is tartottak összejöveteleket s az »új« eszmékről és »új« világról szónokoltak. Elsősorban Mihalovich eltávolítását követelték az elégedetlen és nagyraevő elemek. Fájdalom, ez sikerült is. Mihalovich Ödön 1918-ban vált meg az intézettől. Azzal a felemelő tudattal hagyta el, hogy mindvégig hűségesen megvédte a reá bízott intézetnek nagy érdekeit és hogy nemcsak a Zeneakadémia, de az egész magyar zeneművészet felendülését ő is nagyban előmozdította.

1918-ban kitört az úgynevezett *őszirózsaforradalom*; utána jött a Károlyi-éra s 1919 március hó 21-ikén kezdődött a véres és végzetes szovjeturalom.

Minthogy e cikkek keretében nem óhajtok foglalkozni a Zeneakadémiának a kommunizmus alatti szereplésével, csak azt jegyzem meg, hogy engem mint nyílt ellenforradalmárt el akartak fogatni s így kénytelen voltam családommal együtt Svájcba menekülni. Zürichbe érkezve ajánlatokat kaptam a Neues Wiener Konservatorium és a Züricher Musik Conservatoriumtól hegdükuszok tartására. Én a zürichi ajánlatot fogadtam el s Svájcban akartam letelepedni. A szovjet bu-

kása után azonban a nemzeti kormány hazahívott s megbízott engemet a Zeneakadémia rendbehozatalával és vezetésével. Ismét hazajöttem tehát és a legrémesebb viszonyok közt foglaltam el a Zeneakadémia igazgatói székét.

A Zeneművészeti Főiskola fejlődése vezetésem alatt a mai napig

A Szózat felemelő hangjai közt, mélyen megilletődve, Pekár Gyula, az akkori közoktatásügyi államtitkár és ifj. báró Wlassics Gyula akkori osztálytanácsos kíséretében léptem át a Zeneakadémia nagytermének küszöbét. Az egész tanári kar a dobogón foglalt helyet. A növendékek és meghívott vendégek a termet töltötték meg. Pekár magaróptú hazafias beszéde után Moravcsik Géza titkár üdvözölt a tanári kar nevében.

Válaszomban többek között a következőket mondtam:

»Amikor a Zeneművészeti Főiskola irányítását és igazgatását vállaltam, elsősorban az a gondolat hevítt, hogy ezt a szeretve féltett intézetet, amely a történelmünkben páratlanul álló nemzeti és kulturális katasztrófa folytán az eltévelyedések forratagába szintén belekerült, a biztos révbbe visszavezessem.

Hazánk ezer sebből vérzik. Egy vigasza marad a nemzetnek, egy vigasza minden magyar embernek, hogy van valami, amit el nem rabolhatnak tőlünk: *s ez a mi kultúránk* és örvendetes hogy vannak elszánt férfiak, kik az új, a boldogabb Magyarország alapjait lerakni készek.

Legfontosabb igazgatói teendőim közé soroltam, hogy a növendékek azon részét, mely a marxista tanok által meg volt mételyezve, ismét a hazafiasság és fegyelmzetttség útjára tereljem. Erélyes rendszabályokhoz kellett nyúlnom, hogy az árvíz iszapját eltakarítsam. E törekvésemben dr. *Moravcsik* Géza titkár és az egész tanári kar hathatósan támogattak. A növendékek csakhamar hozzászórtak a renthez és megkezdődött ismét a komoly munka. De magában az intézetben voltak még nagy akadályok, melyek a háborítatlan nyugodt tanítás folyamatát megzavarták. Ugyanis egy szintársulat »Madách Színház« elnevezéssel még a szovjeturalom alatt lefoglalta a Zeneakadémia kis termét, ahol mindenféle trágár dolgot adtak elő. Tűrhetetlen állapot volt ez, mert a növendékeket elvonta tanulmányaiktól és főképpen bizalmukat az új rend iránt megingatta. Mindent elkövettem tehát, hogy a nevezett ripacsársaságot a Zeneakadémia falaiból eltávolítsam. Leirhatatlan izgalmas harcok után ez végre sikerült és a nyugalom és rend ismét helyreállt.

Szükségesnek tartottam azoknak a szakmának, melyek még nem voltak a Zeneakadémián képviselve, tanszéket állítani, hogy így az intézetet teljesen kiépítem. Bevezettem a karnagyképzőt, a közép énektanári tanfolyamot, az ütőhangszerek tanítását. Az *egyházi zene* rendszeres tanítása a Zeneakadémia tanrendjébe végre szintén felvettett. Ez a rendkívül fontos tanfolyam, úgy egyházi, mint művészi szempontból nézve, létrejött anélkül, hogy az államot megterhelné. Hét tanár működik e tanfolyamon, kik igen csekély javadalmazásért nagy szolgálatokat teljesítenek úgy a Zeneakadémiának, mint az Egyháznak. Fontos és messzekiható kurzus ez, mert a templomok számára képezi ki az egyházi szabályok szigorú betartása mellett az egyházi karnagyokat (*regenschorikat*) és *kántorokat* és hivatva van a magyar egyházi zenét fellendíteni.

Főtörekvésem mindig a fiatalok előrejutása volt. A tehetséges fiatal művészeket a lehetőség szerint beillesztettem az intézet tanári karába, hogy ily módon az utánpótlás is biztosítva legyen. Liszt Ferenc szellemét és hagyományait gondosan ápoltam. Iparkodtam a meglevő külföldi kapcsolatok fentartani és újakat teremteni, hogy ezek által a magyar művészet tért foglalhasson külföldön is. Még egy cél lebegett a szemem előtt, melyet sikerült elérnem, hogy lehetőleg az *összes jelentékeny hazai zeneművészek pedagógiai működését* a Zeneakadémia részére biztosítsam.

Nem hagyhatom szó nélkül, hogy a Zeneakadémia az egyedüli állami intézet, mely jelentékeny összeget szolgáltat be az állampénztárba. A Zeneakadémia mindkét terme természetesen az intézet céljainak épült. Sohasem gondolt arra senkisé, hogy e termek más célokat is szolgálhatnak. A háború befejezése óta, a mostoha pénzügyi viszonyok következtében a két termet jövedelmezővé kellett tenni s így a hangverseny-évtáblán mindkét terem napról-napra bérbeadták. A befolyó összeg (74.000 pengő) nemcsak hogy,

fedezi az intézet dologi kiadásait, hanem a főleg az állam pénztárába folyik. Az állam tehát aránylag csekély áldozatot hoz a Zeneakadémia fentartásáért.

Meg kell még említenem, hogy gróf *Kelebersberg* Kunó, ki annyira szívéen hordta a magyar kultúra érdekeit, hozzájárult a *Liszt- és Goldmark-szobák* felállításához. E két nagy művész számtalan ereklyéje és emléktárgya díszíti a két múzeumot. A Goldmark-szobában vannak elhelyezve a nagy zeneköltő összes kéziratái.

E rövid cikksorozatban nem foglalkozhatom a Zeneakadémia életének és működésének minden mozzanatával, de az intézet 50 éves fennállásának jubileumáról, mely 1925-ben pergett le a bel- és külföld élénk részvétele mellett, meg kell emlékezni. A jubileumi ünnep a kormányzó úr és Horthy Miklósné őfőméltóságai, továbbá *Izabella*, *Augusztá*, *Gabriella* és *Anna királyi hercegnők* és *József*, *Albrecht* és *József Ferenc királyi hercegek*, továbbá díszes közönség jelenlétében folyt le. Gróf *Apponyi Albert* ünnepi beszédében többek közt ezeket mondotta:

»És most, hogy én is, a Zeneakadémia is, félszázados multra tekinthetünk vissza, csak azzal a különbséggel, hogy az nekem a megöregedést, az Akadémiának azonban a duzzadó élet erőteljes kifejlődését jelenti, most fényesen igazolva látom mindazok törekvését, akik hazánknak ezt az intézetet adták és örök dicsőségtől övezve szemlélem azokat, akik felvirágzásának munkásai voltak: a vezető szellemektől kezdve a legigénytelenebb tényezőig. Valóban egy darab magyar kulturmunkát végeztek, zenészeket küldtek a világba, akik kint ragyogóvá tették a magyar nevet, bent pedig fölemelték a magyar lelket. Neveket nem nevezek sem a tanítók, sem a tanulók soraiból; ez a magyar — sőt az egyetemes kultúra — történelmi föladata; nem teszem, bár a nevek között olyanok is vannak, akik számomra örökbecsű és örökéletű barátságokat, tőlük vett lelki nyereségeket jelentenek. De én ezekben a szavakban az intézményt csak szellemi jelentőségében akarom méltányolni és kérdezni: nem volna-e Csonkamagyarország lelki élete, nem hiányoznák-e belőle fény, ragyogás, melegség, nem állana-e alacsonyabb színvonalon, nem nélkülöznék-e a legműveltebb nemzetekkel való egyenjogúságot, nem volna-e szegényebb, ha nemlétezőnek lehetne gondolni a magyar Zeneakadémiát.

Adjunk hálát Istennek, hogy az intézet meglelt, nőtt, a legmagasabb polcra fejlődött és iktassuk a nemzeti Pantheon hősei közé mindazokat, akik hazánk e büszke kincsének hűséges gondozói voltak.

Gróf *Kelebersberg* Kunó közoktatásügyi miniszter beszédében »Grande École«-nak nevezte intézetünket és bejelentette, hogy a kormány elhatározta, miszerint a Zeneakadémia az eddig viselt nevét tekintettel nagy alapítójára: »Országos Magyar Kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola« elnevezéssel felcserélhesse. Ezzel az intézkedésével a kormány az intézet a magyar kultúra és zeneművészet érdekében kifejtett nagy szolgálatait és érdemeit kívánta honorálni. A jubileum alkalmából előterjesztésem folytán a kormányzó úr *tíz külföldi tiszteletbeli tanárt* nevezett ki a tanári karba. E nevek díszére válnak az intézetnek. Ime a névsor: *dr. Richard Strauss*, *dr. Felix Weingartner*, *Emil v. Sauer*, *Vincent d'Indy*, *Pietro Mascagni*, *Edward Elgar*, *Sibelius*, *Kajanus*, *Auer* Lipót.

A jubileumi ünnep után még két hangverseny tartatott. Az elsőn az elhunyt tanárok művei szerepeltek, a másodikon Liszt: *Erzsébet legendája* a Zeneművészeti Főiskola növendékeinek közreműködésével vezetésem alatt. A Főiskola ünnepi hangversenyeivel is fényes jelét adta annak, hogy a leghíresebb külföldi testvérintézetek színvonalát nemcsak elérte, de azt talán túl is szárnyalja. A külföld is elismeri ezt s a szakkörök mindenütt mint a világ egyik legkitűnőbb és legnagyobb zeneintézetét értékelik. Azt a magaslatot azonban, melyet ez intézet elért, fenn kell tartani.

(Folytatása keddi számunkban következik.)

Kedvezményes fürdő- és strandjegyek

Császár-fürdő (gőz) P 1.20 helyett	P —.90
Erzsébet-sósfürdő; kád P 2.— helyett	P 1.80
Szalónfürdő vagy pezsgőkád P 2.40 helyett	P 2.20
Hévízi iszappakolás fürdővel P 2.50 helyett	P 2.20
Lemosással P 1.50 helyett	P 1.30
Hungária-fürdő (gőz) P 1.30 helyett	P 1.20
Úszonával P 1.40 helyett	P 1.30
Kádfürdő P 1.20 helyett	P 1.—
Kálvintéri Vízyógyintézet Massage vagy begöngyölés P 1.20 helyett	P —.90
Vízyógykezelési jegy P 1.90 helyett	P 1.40
Kőrúti-fürdő P 1.20 helyett	P 1.—
Lukács-fürdő (iszap) P 1.60 helyett	P 1.28
Rudas-úszoda: Vetkőzőszekrény P —.80 helyett	P —.64
Übün P 1.20 helyett	P —.96
Szent Imre-gyógyfürdő (Rácfürdő): Gőz P 1.— helyett	P —.80
Széchenyi-népfürdő P 1.— helyett	P —.80
2 db jegy	P 1.45
Széchenyi- és Gellért-fürdők: Gőzfürdőjegy P 2.— h.	P 1.80
3 db jegy	P 2.90

Strandjegyek, kádfürdőjegyek stb.

AZEST-lapok

írókiadóhivatalában, VII., Erzsébet körút 18—20.

fiókiadóhivatalában, V., Vilmos császár út 62.